

Jak postupuje inspektor práce při kontrole?

Datum publikace: 16.02.2006

Zdroj: Oblastní inspektorát práce se sídlem v Hradci Králové

Autor: Řeháček Milan

Činnosti inspektora práce při kontrole nejsou v článku popsány vyčerpávajícím způsobem a představují pouze základní rozsah jeho činností. Konkrétní výkon kontroly inspektora je závislý především na konkrétních podmínkách činností vykonávaných v prostorech kontrolované osoby.

Popsaný způsob činnosti inspektora při kontrole platí:

- v plném rozsahu u kontrolované osoby, která zaměstnává zaměstnance,
- dále pro:

- a) zaměstnavatele, který je fyzickou osobou a sám též pracuje,
- b) fyzickou osobu, která provozuje samostatně výdělečnou činnost podle zvláštního právního předpisu,
- c) spolupracujícího manžela nebo dítě osoby uvedené v písmenu a) nebo b),
- d) fyzickou nebo právnickou osobu, která je zadavatelem stavby (stavebník) nebo jejím zhotovitelem, popřípadě se na zhotovení stavby podílí, koordinátora bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na staveništi,
- e) vysílající a přijímající organizace a dobrovolníky při výkonu dobrovolnické služby podle zvláštního právního předpisu,
- f) právnické osoby, které vykonávají činnost školy nebo školského zařízení,
- g) věznice, právnické nebo fyzické osoby zaměstnávající odsouzené a na odsouzené,
- h) právnické a fyzické osoby, u kterých je prováděn výkon umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti s dětmi.

Z výše uvedeného vyplývá, že tyto osoby (resp. osoby samostatně výdělečně činné - OSVČ) nemají povinnosti zaměstnavatele vůči zaměstnancům. Dodržování právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce, bezpečnosti technických zařízení a stanovených pracovních podmínek je povinností i těchto osob, protože svojí činností mohou ohrozit své zdraví a svůj život a případně také zdraví a životy ostatních osob v místě a v okolí uskutečňování své činnosti.

Postavení orgánů inspekce práce

Postavení orgánů inspekce práce jako kontrolních orgánů na úseku ochrany pracovních vztahů, pracovních podmínek a bezpečnosti práce, působnost a příslušnost orgánů inspekce, práva a povinnosti při kontrole a sankce za porušení stanovených povinností upravuje [zákon č. 251/2005 Sb., o inspekci práce](#), ve znění pozdějších předpisů. Zákonem se zřizuje Státní úřad inspekce práce (dále jen "úřad") a Oblastní inspektoráty práce (dále jen "inspektorát").

V části třetí zákona o inspekci práce jsou v § 7 uvedena oprávnění inspektora, v § 8 povinnosti inspektora a v § 9 povinnosti kontrolované osoby při kontrole, více viz článek: "Základní fakta o Inspekci práce v ČR"

Činnost inspektora při kontrole

Při výkonu kontroly musí inspektor dodržovat své povinnosti, chránit práva a právem chráněné zájmy kontrolované osoby a také využívat svá oprávnění, které mu dává zákon o inspekci práce. Pokud je kontrola uskutečněna na základě podnětu, je inspektor povinen zachovat mlčenlivost o totožnosti toho, kdo podal podnět k provedení kontroly.

Inspektor je oprávněn vstupovat bezplatně do objektů, zařízení a výrobních prostorů kontrolovaných osob za účelem výkonu kontroly a je povinen při kontrole zjistit skutečný stav a doložit kontrolní zjištění. Dále je povinen zachovávat mlčenlivost o osobních údajích vztahujících se k fyzickým osobám a o obchodním tajemství, o kterých se při výkonu kontroly dověděl.

1. Zahájení kontroly:

- Kontrolu podle zákona může inspektor zahájit, je-li při jejím zahájení přítomna jedna z níže uvedených osob:
 - člen statutárního orgánu kontrolované osoby,
 - zástupce kontrolované osoby,
 - zaměstnanec kontrolované osoby,
 - spolupracující rodinný příslušník,
 - nebo jiná fyzická osoba, která vykonává nebo zabezpečuje činnost, která je předmětem činnosti kontrolované osoby.

Inspektor je oprávněn při kontrole ověřovat totožnost výše uvedených fyzických osob podle občanského průkazu, cestovního pasu popřípadě služebního průkazu státního zaměstnance. Z výše uvedeného vyplývá, že inspektor může zahájit kontrolu, i přesto že není přítomný statutární zástupce kontrolované osoby.

Poznámka: Z výše uvedeného vyplývá, že inspektor nemusí vždy zahájit kontrolu u statutárního zástupce kontrolované osoby. Pokud se nejedná o případ, kdy inspektor musí konat neprodleně a rychle, je výhodnější, z důvodů efektivnějšího výkonu kontroly, zahájit u statutárního zástupce nebo jeho zástupce, pokud jsou přítomni, protože ten je schopen zajistit kompetentní osoby kontrolované osoby pro výkon kontroly.

- Zahájení kontroly nemusí inspektor kontrolované osobě oznamovat předem.

Poznámka: Pokud se nejedná o případ nutnosti neprodleného zásahu, je lepší termín kontroly domluvit předem, požádat o zajištění příslušných kompetentních osob na jednání, případně seznámit zástupce kontrolované osoby s cílem a zaměřením kontroly, požádat o zajištění potřebných dokladů ke kontrole. Jinak může objektivně nastat případ, že inspektor sice zahájí kontrolu s některou z výše uvedených osob, ale dál nemá partnera na straně kontrolované osoby, který mu předloží požadované dokumenty a zodpoví dotazy a výkon kontroly není efektivní.

- Při zahájení kontroly se inspektor musí prokázat služebním průkazem inspektora. Průkaz inspektora je dokladem o pověření k výkonu kontrolní činnosti.
- Pokud to inspektor neučinil již předem, je vhodné, v zájmu efektivního výkonu kontroly, seznámit zástupce kontrolované osoby při zahájení kontroly s cílem a zaměřením kontroly a požádat o předložení potřebných dokladů.
- Inspektor je povinen také informovat příslušný odborový orgán, radu zaměstnanců nebo zástupce pro oblast BOZP o zahájení kontroly, jestliže u kontrolované osoby působí.

2. Průběh kontroly

- V případě složitějších technologických zařízení a technologických postupů se inspektor nejprve seznámí se stanoveným bezpečným postupem a obsluhou zařízení a pak kontroluje jejich dodržování.
- Na místech, na kterých by mohlo dojít k bezprostřednímu ohrožení života nebo zdraví inspektora, může být kontrola vykonána jen za doprovodu fyzické osoby pověřené k tomu kontrolovanou osobou.
- Inspektor je oprávněn dotazovat se zaměstnanců kontrolované osoby bez přítomnosti dalších osob na záležitosti související s vykonávanou kontrolou.
- V případě účasti šetření na místě úrazového děje je inspektor oprávněn nařizovat zachování místa děje v původním stavu až do konce šetření o pracovním úrazu nebo po dobu nezbytně nutnou k zadokumentování místa úrazového děje.
- Inspektor je oprávněn ukládat fyzické osobě jménem orgánu inspekce práce pořádkovou pokutu za nesplnění povinností kontrolované osoby ve smyslu § 9 zákona o inspekci práce (zejména odst. 1 a odst. 3)
- Inspektor podle konkrétní situace použije i dalších svých oprávnění, uvedených v § 7 zákona o inspekci práce.
- Pokud inspektor při výkonu kontroly zjistí nedostatky, které nejsou v působnosti orgánu inspekce práce, předává svá zjištění orgánům, které ve své působnosti činí opatření k nápravě zjištěného stavu.

- Provádí-li u kontrolované osoby kontrolní činnost současně více kontrolních orgánů, spolupracují a postupují tak, aby co nejvíce šetřily její práva a právem chráněné zájmy.
- V případě zájmu může inspektor kontrolované osobě poskytnout bezplatně základní informace a poradenství týkající se ochrany pracovních vztahů a pracovních podmínek.

3. Ukončení kontroly (seznámení kontrolované osoby s výsledky kontroly)

- Inspektor je povinen o výsledku kontroly pořídit protokol, ve stanovených případech dílčí protokol, který musí být součástí protokolu. Protokol obsahuje zejména popis zjištěných skutečností s uvedením nedostatků a označení ustanovení právních předpisů, které byly porušeny.
- Inspektor umožní zástupci kontrolované osoby uvést do protokolu své písemné vyjádření ke zjištěným skutečnostem.
- Inspektor je povinen seznámit kontrolovanou osobu s obsahem protokolu a předat jí jeho stejnopis; seznámení s protokolem potvrzuje kontrolovaná osoba podpisem.
- Inspektor poučí kontrolovanou osobu o jejích právech na možnost písemně požádat o přezkoumání protokolu, a to do 5 pracovních dnů ode dne seznámení se s protokolem, nestanoví-li inspektor lhůtu delší.

4. Opatření k odstranění nedostatků

- Inspektor je oprávněn ukládat kontrolované osobě opatření k odstranění nedostatků zjištěných při kontrole, určovat přiměřené lhůty k jejich odstranění a vyžadovat podání písemné zprávy o přijatých opatřeních; může také navrhopat potřebná technická a jiná opatření k odstranění rizik.
- Inspektor je oprávněn provést kontrolu plnění opatření k odstranění zjištěných nedostatků u kontrolované osoby.

Předmět kontroly inspektora na pracovištích kontrolované osoby:

- Nejprve se může uskutečnit tzv. fyzická kontrola, tj. inspektor provede prohlídku pracovních prostorů kontrolované osoby, aby získal orientaci o oblasti a rozsahu její činnosti.
- Podle zaměření kontroly se provádí nejprve fyzická kontrolu pracovišť, výrobních, pracovních prostředků nebo zařízení, pracovních nebo technologických postupů, používání látek nebo materiálů, vykonávání prací nebo činností v prostorech kontrolované osoby. Při této kontrole inspektor sleduje jejich stav, uspořádání a vybavení, kontroluje dodržování předpisů k zajištění BOZP a bezpečnosti technických zařízení u kontrolované osoby. Kontroluje také činnost zaměstnanců (pokud kontrolovaná osoba zaměstnance má), jejich dodržování předpisů k zajištění BOZP, používání OOPP a dodržování bezpečných způsobů práce, manipulace atd.
- Při kontrole inspektor dále požaduje předložení provozní dokumentace, dokladů o provedených prohlídkách, kontrolách a revizích technických zařízení, strojů a zařízení, provozních řádů a další předepsané dokumentace podle skutečného umístění zařízení v prostorech kontrolované osoby.
- Dále inspektor požaduje doložení zvláštní odborné způsobilosti obsluh technických zařízení, která představují zvýšenou míru ohrožení života a zdraví zaměstnanců. Doložení zvláštní odborné způsobilosti vyžaduje také u zaměstnanců, kteří uskutečňují činnosti, které představují zvýšenou míru ohrožení života a zdraví zaměstnanců.
- Pokud inspektor při kontrole ve smyslu předchozích odstavců zjistí bezprostřední ohrožení bezpečnosti zaměstnanců nebo dalších fyzických osob zdržujících se s vědomím kontrolované osoby v jejích prostorech, musí konat ve smyslu zákona a až do doby odstranění závady zakázat další činnost a vydat o tomto zákazu rozhodnutí. Za tímto účelem může inspektor nařídít, aby přítomné fyzické osoby ihned opustily prostory, ve kterých je bezprostředně ohrožena jejich bezpečnost. Vyžaduje-li to nebezpečí hrozící z prodlení, může inspektor toto rozhodnutí oznámit ústně; odvolání nemá odkladný účinek. Ústní vydání rozhodnutí musí inspektor uvést v dílčím protokolu. Rozhodnutí o vydaném zákazu musí být oznámeno kontrolované osobě písemně bez zbytečného odkladu po dni oznámení ústního rozhodnutí.

- Stejným způsobem, jako v předchozím odstavci, musí inspektor konat při zjištění, že práce přesčas, práce v noci, práce zaměstnankyň a mladistvých zaměstnanců je vykonávána v rozporu s příslušnými právními předpisy.
- Další kontrolní činnost, případně požadování dalších konkrétních dokladů je závislé na skutečném umístění zařízení a uskutečňované činnosti v prostorech kontrolované osoby.

Rozsah kontroly dokumentace u kontrolované osoby:

A. Oblast bezpečnosti práce a bezpečnosti technických zařízení:

Inspektor kontroluje dodržování:

- právních předpisů stanovujících pracovní dobu a dobu odpočinku,
- právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce,
- právních předpisů k zajištění bezpečnosti provozu technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví a právních předpisů o bezpečnosti provozu vyhrazených technických zařízení,
- právních předpisů o zaměstnávání zaměstnankyň, mladistvých zaměstnanců, zaměstnanců pečujících o děti, jakož i zaměstnanců, kteří prokázali, že převážně sami dlouhodobě pečují o převážně nebo úplně bezmocnou osobu,
- právních předpisů upravujících výkon umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti dětmi.

B) Oblast pracovně právních vztahů

Inspektor kontroluje dodržování :

- právních předpisů z nichž vznikají zaměstnancům, příslušnému odborovému orgánu nebo radě zaměstnanců nebo zástupci pro oblast BOZP práva nebo povinnosti v pracovněprávních vztazích včetně právních předpisů o odměňování zaměstnanců, náhradě mzdy nebo platu a náhradě výdajů zaměstnancům, s výjimkou právních předpisů o zaměstnanosti a právních předpisů o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatelů,
- kolektivních smluv v částech, ve kterých jsou upraveny individuální pracovněprávní nároky zaměstnanců vyplývající z právních předpisů, jakož i vnitřních předpisů,
- vnitřních předpisů vydaných podle zákona o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a průměrném výdělků, zákona o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech nebo zákona o cestovních náhradách, jestliže zakládají nároky zaměstnanců.

Zdroj: Ing. Milan Řeháček, Oblastní inspektorát práce pro Královeshradecký kraj a Pardubický kraj se sídlem v Hradci Králové